

तत्पर्यायः। तत्पर्यायः २ श्वेतपुष्पा ३ महा-
सिता ४ महाश्वेतघण्टी ५ महाश्वेता ६।
अस्या गुणाः। कषायत्वम्। उष्णत्वम्।
शूलत्वम्। रसनिग्रामकत्वम्। कृतूहलमोह-
स्तम्भनादिषु प्रोक्तत्वम्। इति राजनिर्घण्टः ॥
महाश्रुता, स्त्री, (महत् श्रुतश्च श्रुतानि यस्याः।
टाप्।) महाश्रुतावरी। इति राजनिर्घण्टः ॥
महाश्रुतावरी, स्त्री, (महती चासौ श्रुतावरी
चेति।) दृढच्छ्रुतावरी। तत्पर्यायः। श्रुत-
वीर्या २ सहस्रवीर्या ३ सुरसा ४ महापुरुष-
दन्तिका ५ वीरा ६ तुङ्गिनी ७ बहुपुत्रिका ८
जर्जुकण्टी ९ महावीर्या १० फणिजिह्वा ११
महाश्रुता १२ सुवीर्या १३। अस्या गुणाः।
वृश्चत्वम्। मधुरत्वम्। पित्तनाशित्वम्।
हिमत्वम्। मेहकफवातघ्नत्वम्। तिक्तत्वम्।
श्लेष्मत्वम्। रसायनत्वम्। इति राजनिर्घण्टः ॥
तत्पर्यायगुणाः।
“महाश्रुतावरी लम्बा श्रुतमूर्ध्वकण्टिका।
सहस्रवीर्याहिरुचः कृष्णप्रोक्ता महीदरी॥
महाश्रुतावरी मेध्या हृदा हृष्या रसायनी।
श्रुतवीर्या निहन्त्यप्रोहहृणीनयनाभयान् ॥”
इति भावप्रकाशः ॥
महाश्रयः, त्रि, महान् आश्रयोऽभिप्रायो मनो
वा यस्य सः। इति भरतः ॥ तत्पर्यायः।
महेच्छः २। इत्यमरः। ३। १। ३॥ महाश-
भावः ३। इति शब्दरत्नावली ॥ उदात्तः ४
महामनाः ५। इति जटाधरः ॥ उद्भटः ६
उदारः ७ उदीर्यः ८ महात्मा ९। इति हेम-
चन्द्रः। ३। १३१॥ (यथा, कथासरित्सागरे।
७२। १२८।
“देवाग्रवुडः शुश्राव स वराहो महाश्रयः”
महान् आश्रयो जलानामाधारः।) समुद्रे,
पुं। इति शब्दरत्नावली ॥
महाश्रया, स्त्री, (महती चासौ श्रया चेति।)
राजश्रया। इति हेमचन्द्रः। ३। ३८०॥ दृढ-
च्छ्रया च ॥
महाश्ररः, पुं, (महांश्चासौ श्ररश्चेति।) शूल-
श्ररः। इति राजनिर्घण्टः ॥
महाश्रल्लः, पुं, (महान् दृढन् श्रल्लो यस्य।)
चिह्नटमत्स्यः। इति हारावली १८७॥ (यथा,
मनुः। ३। २७२।
“कालश्राकं महाश्रल्लः खड्गलोहामिधं मधु।
आनन्त्यायेव कल्पन्ते सुन्यमानि च सर्वशः”
(महान् श्रल्लः।) दृढच्छलश्च। तदुक्तं, त्रि ॥
महाश्राकं, स्त्री, (महच्च तत् श्राकश्च।) दृढ-
च्छाकविशेषः। इति केचित् ॥
महाश्राखा, स्त्री, (महती श्राखा यस्याः।)
नागवला। इति राजनिर्घण्टः ॥
महाश्रालिः, पुं, (महांश्चासौ श्रालिश्च।)
शूलश्रालिः। इति राजनिर्घण्टः ॥ तत्पर्यायः।
सुगन्धिकः २। इति हेमचन्द्रः। ४। २४५॥
(च. च धान्यविशेषः। तद्वयथा,—

“रक्तशालिः सकलमः पाण्डुकः शकुनाहृतः।
सुगन्धकः कर्दमको महाश्रालिश्च दूषकः ॥”
इति भावप्रकाशस्य पूर्वखण्डे प्रथमे भागे ॥
महाशिवः, पुं, (महांश्चासौ शिवकल्याणरूपी च।)
महादेवः। यथा,—
“रत्नसिंहासनस्थश्च महाभूषणभूषितम्।
महाशिवं शिवकरं शिवबीजं शिवाश्रयम् ॥”
इति ब्रह्मवैवर्ते गणपतिखण्डे २६ अध्यायः ॥
महाश्रीता, स्त्री, (महत्त्वधिका श्रीता श्रीतवीर्या।)
श्रुतमूर्धनी। इति शब्दचन्द्रिका ॥ (महत् श्रीतं
श्रीतगुणोऽस्य।) अतिश्रीतवीर्ययुक्ते, त्रि ॥
महाश्रुतिः, स्त्री, (महती श्रुतिः। सुक्ताकरत्वे-
नास्या महत्वम्।) सुक्तामाता। सा च
श्रुतिः। इति राजनिर्घण्टः ॥ (महती स्थला-
श्रुतिः।) दृढच्छ्रुतिश्च ॥
महाश्रुक्ता, स्त्री, (महती चासौ श्रुक्ता श्रुक्त्ववर्णा
च।) सरस्वती। इति भूरिप्रयोगः ॥ अति-
श्रुक्त्ववर्णयुक्ते, त्रि ॥
महाश्रुभं, स्त्री, (महान् शुभो वर्णोऽस्य।) रज-
तम्। इति राजनिर्घण्टः ॥ अतिशुभवर्णयुक्ते,
त्रि ॥
महाश्रुद्रः, पुं, (महान् श्रुद्रः।) आभीरः। इति
महाश्रुद्राशब्ददर्शनात् ॥
महाश्रुनी, स्त्री, (महाश्रुद्रस्य भार्या इति।
“अजादातट्टाप्।” ४। १। ४। इत्यत्र।
“महत्पूर्वस्य प्रतिविधः।” इति काशिकोक्ता
पुंयोगलक्षणा ङीष्।) आभीरी। इत्यमरः।
२। ६। १३॥
महाश्रीष्ठी, स्त्री, (महती चासौ श्रीष्ठी च।)
श्वेतकिण्वीदृक्। इति राजनिर्घण्टः ॥
महाश्रुशानं, स्त्री, (महच्च तत् श्रुशानश्च। अत्र
हि जीवानां मरणे सम्बलकर्मनाशतः पुन-
र्जन्मभरणाद्यभावादस्य तथान्वयम्।) काशी।
इति काशीखण्डम् ॥
महाश्रामा, स्त्री, (महती चासौ श्रामा
च।) श्रामालता। इति रत्नमाला ॥ शिश्रपा-
द्वचः। इति राजनिर्घण्टः ॥ (यथा, सुश्रुते
रुचस्थाने ३८ अध्याये। “श्रामामहाश्रामाद-
वदन्तोऽपि।” दृक्चपादिद्वचः। तत्पर्यायो
यथा,—
“कण्टकाख्या महाश्रामा दृक्चपादीति
वक्षते ॥”
इति गारुडे २०८ अध्याये ॥
महाश्रमणः, पुं, (महान् श्रेष्ठश्चासौ श्रमणो बौद्ध-
भिक्षुश्चेति।) बुद्धविशेषः। स च श्रान्तमणिः।
तत्पर्यायः। सर्वार्थचिह्नः २ कुलिश्रासनः ३
गोपेशः ४। इति हेमचन्द्रः ॥
महाश्रावणिका, स्त्री, (महती चासौ श्रावणिका
च।) क्षुपविशेषः। वड् शुलङ्कु इति
भाषा। तत्पर्यायः। महासुखी २ लोचनी ३
कदम्बपुष्पी ४ विकचा ५ क्रोडा ६ चोडा ७
पलङ्कवा ८ नदीकदम्बः ९ सुखाखा १० महा-

सुखनिका ११ माता १२ स्वविरा १३ लोतनी
१४ भूकदम्बः १५ अलम्बुषा १६। अस्या गुणाः।
उष्णत्वम्। तिक्तत्वम्। ईषन्मधुरत्वम्। वायु-
श्रमणत्वम्। खरुत्त्वम्। रेचनत्वम्। हेम-
च्छत्वम्। रसायनत्वम्। इति राजनिर्घण्टः ॥
तत्पर्यायगुणाः।
“सुखी भिक्षुरपि प्रोक्तः श्रावणी च तपोधना।
श्रवणाङ्गा सुखितिका तथा श्रवणश्रीषिका ॥
महाश्रावणिकान्या तु सा स्मृता भूकदम्बिका।
कदम्बपुष्पिका च स्यादथवा तु तपस्विनी ॥
सुखितिका कटुः पाके वीर्योष्णा मधुरा लघुः।
मेध्या गङ्गापचीकृच्छ्रमियोन्यर्तिपाण्डुवत् ॥
क्षौपदावच्यपसारणीहमेदोमुदार्तिहृत् ॥
महासुखी च सुखी च गुणैरुक्ता महर्विभिः ॥”
इति भावप्रकाशः ॥
महाश्रीः, स्त्री, (महती श्रीरिव।) बुद्धशक्ति-
विशेषः। तत्पर्यायः। तारा २ ओङ्कारा ३
खाहा ४ श्रीः ५ मनोरमा ६ तारिणी ७
जया ८ अनन्ता ९ शिवा १० लोकेश्वरात्मजा ११
खडूरवासिनी १२ भद्रा १३ वैश्या १४ नील-
सरस्वती १५ शङ्खिनी १६ महातारा १७ वसु-
धारा १८ धनन्दा १९ त्रिलोचना २० लोचना
२१। इति त्रिकाण्डशेषः ॥
महाश्वेता, स्त्री, (महत्त्वतिशया श्वेता। महान्
श्वेतो वर्णो यस्या वा।) सरस्वती। इति
त्रिकाण्डशेषः ॥ लम्बाभूमिकुम्भाङ्कः। तत्पर्यायः।
क्षीरविदारो २ ऋचगम्बिका ३। इत्यमरः।
२। ४। ११०॥ क्षीरविदारिका ४ क्षीरवल्ली ५
क्षीरकन्दा ६। इति जटाधरः ॥ क्षीरिका ७।
इति शब्दरत्नावली ॥ श्वेतापराजिता। इति
रत्नमाला ॥ (पर्यायोऽस्या यथा,—
“गिरिकर्णी महाश्वेता शूलपुष्पा सिता
क्वचित् ॥”
इति वैदकरत्नमालायाम् ॥)
सिता। तत्पर्यायः। मधुजा २। इति त्रिकाण्ड-
शेषः ॥ श्वेतकिण्वीदृक्। इति राजनिर्घण्टः ॥
(पर्यायोऽस्या यथा,—
“कटभी किण्वी श्वेता महाश्वेता च
रोहिणी ॥”)
दुर्गा। यथा, देवीपुराणे ४५ अध्याये।
“श्वेतं शुक्लं शिवस्थानं यस्माच्चैव समागता।
महाभावसमुत्पन्ना महाश्वेता ततः स्मृता ॥”
(किमुपपद्यते शिवसंज्ञासमागम्यन्ते राजस्य
गौरीगर्भोत्पन्ना कन्या। तत्कथा कादम्बरी
विस्तरशो द्रष्टव्या ॥)
महाघण्टी, स्त्री, (महती चासौ घण्टी च।
महामङ्गलदात्री घण्टी वा।) दुर्गा। यथा,
ॐ दुं दुं दुं दुर्गा दुर्गा नाशय नाशय हन हन
दह दह मय मय वधवधसर्वहिंसान् महा-
घण्टीरूपेण बालकं दह दह पिरजीविनं क्रूर
क्रूर श्रीं ह्रीं हूं फट् खाहा ॥” इति योगिनी-
तन्त्रे महाघण्टीकवचम् ॥